

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА
ВАСПИТАЧЕ „МИХАИЛО ПАЛОВ“- Вршац, Србија
UNIVERZITET DE VEST "AUREL VLAJKU" Arad - Rumunija

UDK 371.95

ISSN 1820-1911

**DAROVITI:
LIČNA I SOCIJALNA
PERSPEKTIVA**

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК 26

Vršac - Arad, 2021.

Izdavači:
Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ – Vršac
Universitatea de Vest „Aurel Vlaicu“, Arad, Romania

Za izdavače:
Prof. dr Ramona Lile
Doc. dr Jelena Prtljaga

Zbornik uredili:
Akademik Grozdanka Gojkov
Prof. dr Aleksandar Stojanović

Redakcija:

Prof. dr A. Ilika, Arad, Rumunija	Dr Artur Zimny, Konin, Poland
Prof. dr S. Kurteš, Univ. Teksas A&M, Katar	Dr M. Maran
Prof. dr M. Zuljan, Ljubljana, Slovenija	Prof. dr A. Gojkov Rajić
Prof. dr A. Kolak, Zagreb, Hrvatska	Doc. dr J. Prtljaga
Akademik M. Milin, Arad, Rumunija	Doc. dr T. Nedimović
Prof. dr Lj. Kevereski, Bitolj, Makedonija	Doc. dr E. Činč
Prof. dr V. Nojman, Temišvar, Rumunija	Dr N. Sturza Milić
Dr Jakub Bartoszewski, Konin, Poland	Prof. dr Aleksandar Stojanović

Recenzenti:
Prof. dr Gabrijela Kelemen, Arad, Rumunija
Prof. dr Marjan Blažič, Novo mesto, Slovenija
Prof. dr Ljupčo Kevereski, Bitolj, Makedonija

Lektor i prevodilac rezimea:
engleski jezik – doc. dr Jelena Prtljaga

Lektori:
Dr Ivana Đorđev (srpski jezik)
Dr Ljiljana Kelemen Milojević
Doc. dr Branduša Žujka (rumunski jezik)

Likovni urednik:
Stanislav Suhecki

Tehnički urednik:
Prof. dr Aleksandar Stojanović

Elektronska obrada publikacija:
dr Predrag Prtljaga
<http://www.research.rs>

ISSN 1820-1911
ISBN 978-86-7372-285-6

**DAROVITI:
LIČNA I SOCIJALNA
PERSPEKTIVA**

**THE GIFTED:
PERSONAL AND SOCIAL
PERSPECTIVE**

ŠTA INTERESUJE NAŠU DECU I ZAŠTO TO NIJE ŠKOLA²

Rezime: Formiranje i razvoj interesovanja u periodu detinjstva i adolescencije ukazuje na oblast u kojoj pojedinac može ispoljiti daroviti potencijal i kasnije ostvariti kreativne doprinose. U radu se prikazuju rezultati ispitivanja koje je sprovedeno sa ciljem boljeg razumevanja uloge koji adolescenti pridaju svojim interesovanjima u slici koju konstruišu o sebi, u procesu razvoja i stabilizacije ličnog identiteta. Ispitivanjem su bili obuhvaćeni učenici završnog razreda osnovne škole koji su odgovarali na otvoreno pitanje: „Ko sam ja”. Interesovanja su dobijena kao rezultat tematske analize koja je sprovedena bez unapred definisanog kodnog sistema. Istraživački nalazi potvrđuju da su interesovanja u značajnoj meri bila prisutna u slici adolescenata o sebi, ali da su malo bila povezana sa njihovim školskim učenjem. Sportska, umetnička i naučna interesovanja se u najvećoj meri zadovoljavaju i podržavaju kroz razne oblike vanškolskih aktivnosti. U diskusiji se razmatraju uslovi koji bi u većoj meri podržali razvoj interesovanja adolescenata kroz povezivanje njihovih školskih i vanškolskih aktivnosti.

Ključne reči: interesovanja, slika o sebi, adolescent, škola, vanškolske aktivnosti.

Uvod

Mladima se upućuju globalne zamerke da nisu zainteresovani za školu i da, umesto da uče, troše svoje vreme uludo. S druge strane, čuju se glasovi kako je znanje obezvređeno a informacije svuda dostupne, kao i da školsko postignuće nije nikakav garant kasnijeg uspeha u životu. Kakve god da su okolnosti u kojima žive, sve generacije, pa i one koje sada čine najmlađu generaciju, formiraju, ispoljavaju i razvijaju svoja interesovanja u okruženju u kojem odrastaju. Interesovanja su značajna za dalje izbore svakog od nas: koje škole će pohađati, kako će se kretati kroz obrazovni sistem, i kako će teći razvoj njihove karijere – od izbora profesije i poslova koje će obavljati, do toga čime će ispunjavati svoje slobodno vreme. U ovom radu, interesovanje definišemo kao ličnu vrednost ili orijentaciju osobe koja uključuje obraćanje pažnje na predmet na koji se odnosi, emocionalnu vezanost za njega i spremnost za posvećeno i istrajno angažovanje u oblasti u kojoj se to interesovanje ispoljava (Pantić, 1980).

Predmet našeg interesovanja su dileme i pitanja koja te dileme proizvode o tome šta interesuje našu decu i mlade, koji su viđeni kako zbog njihovog ličnog razvoja tako i zbog društvenih uloga koje ih neminovno čekaju sa odrastanjem. U ove svrhe sprovedeno je istraživanje, čiji se rezultati prikazuju u tekstu koji sledi. Radi se o ispitivanju uloge interesovanja o slici koju o sebi grade mladi uzrasta oko 15 godina, što su u našem obrazovnom sistemu učenici završnog razreda osnovne škole. Okončanje obaveznog osnovnog obrazovanja predstavlja prvu veliku prekretnicu u životu za većinu učenika, jer podrazumeva opredeljivanje u pogledu srednjeg obrazovanja koje je uglavnom stručno profilisano, što znači da ih vodi ka određenom zanimanju. Za manji, ali ne i zanemarljiv broj

¹smaksic@ipi.ac.rs

²Realizaciju ovog istraživanja finansiralo je Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (br. Ugovora 451-03-68/2020-14/200018).

učenika, biće to kraj formalnog obrazovanja, bilo da se neće upisati u srednju školu ili će je kasnije napustiti. To je ujedno trenutak kada oni i formalno postaju adolescenti, čime se uvećavaju njihove odgovornosti za sebe i druge, u odnosu na period detinjstva koji je završen (*Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine*, 2015; *Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju*, 2013).

Upražnjavanje obrazovnih interesovanja govori o prepoznatim sposobnostima i postignućima pojedinaca i tiču se ljudi uopšte, a ne samo dece (i to sve dece). Prema onome što se zna o razvoju interesovanja, sledi faza u kojoj će se neka od njih zadržati kao profesionalna, koja će se dalje specijalizovati, ili kao dodatna delatnost ili hobi koji će ispunjavati slobodno vreme, dok će od drugih odustati. Neka interesovanja će završiti kao neispunjene želje u idealizovanom ja osobe u njenom kasnijem životnom dobu (Pantić, 1980; Pantić, Joksimović, Džuverović i Tomanović, 1981). Iz svih ovih razloga, okruženje treba da bude otvoreno za interesovanja mladih, pružajući im šanse da se u njima isprobaju, bez obzira na rezultate koje će postići. Sve je više psiholoških teorija i pravaca, kao što su pozitivna psihologija i konstruktivizam, koji daju dovoljno opravdanja za takav pristup individualnom razvoju (Džinović, 2010; Malinić i Džinović, 2004; Seligman, Ernst, Gillham, Reivich, & Linkins, 2009; Seligman, Steen, Park, & Peterson, 2005; Stojnov, 2005).

Zašto su interesovanja važna

Ispoljavanje i razvoj sposobnosti, talenata i kreativnosti učenika vezano je za formiranje i razvijanje njihovih interesovanja koje se u najvećoj meri dešava u periodu osnovne škole (Maksić, 2018). Ispitivanje darovitih osoba otkriva da mnoge od njih pokazuju interesovanja za oblasti kojima će se kasnije posvetiti još od ranog detinjstva, kao i da su ta interesovanja konzistentnija i intenzivnija u odnosu na interesovanja njihovih vršnjaka (Renzulli, 1992). Značaj interesovanja za razvoj talenata i kreativnosti učenika potvrđuju rezultati ispitivanja interesovanja učenika i njihove veze sa kreativnošću učenika (Maksić i Tenjović, 2008). Takođe, ispitivanje implicitnih teorija kreativnosti nastavnika i učenika ukazuje na značajno prisustvo interesovanja u konceptualizaciji kreativnosti od ranog detinjstva do odraslog doba (Maksić i Pavlović, 2016; Maksić i Smiljanić, 2020). Kako su interesovanja najzastupljenija u opisu kreativnosti u periodu osnovnog obrazovanja, podsticanje interesovanja učenika viđeno je kao jedan od načina da se ispituje, uoči i podrži njihov kreativni potencijal (Maksić, 2016).

Rezultati niza ispitivanja, koja su sprovedena u našoj sredini, ukazuju na šire učešće i uticaje interesovanja na školsko i vanškolsko učenje, znanje i postignuće. Primera radi, akademski daroviti osnovci, koji su izdvojeni kao oni koji ostvaruju visoko postignuće u oblasti matematike i prirodnih nauka, razlikuju se od svojih ostalih drugova iz odeljenja i škole, po tome što imaju visoko samopouzdanje u vezi sa svojim matematičkim sposobnostima, a ovo samopouzdanje zasnovano je u najvećoj meri na njihovim interesovanjima za pomenutu oblast (Maksić, Vesić i Tenjović, 2017). Kada je reč o provođenju vremena izvan škole, daroviti srednjoškolci se razlikuju od svojih školskih drugova koji ne pokazuju darovitost u tim oblastima po tome što su više aktivni u polju svojih interesovanja koja su direktno ili indirektno vezana za njihove talente, ali ne i u pogledu broja prijatelja i učestalosti druženja (Maksić, 1997). Međutim, samoopažanje darovitih srednjoškolaca je pod uticajem toga kako procenjuju da drugi iz njihovog okruženja vide njihove sposobnosti i postignuća, što potvrđuje ulogu drugih u njihovom razvoju (Maksić, 2000).

Zanimljivo je da se ispitivanja interesovanja mladih uglavnom vezuju za izbor njihove profesije (videti: Barjaktarov i Opačić, 2018; Luković i Čizmić, 2012). Tako,

Barjaktarov i Opačić (2018) ispituju prisustvo realističnih, intelektualnih, socijalnih, konvencionalnih, preduzetničkih i umetničkih tipova interesovanja, koji se razvijaju pod uticajem interakcije sposobnosti, interesovanja i iskustva. Zbog uloge samopercepcija interesovanja u ovim međuodnosima, autori definišu akademsko samopoimanje ili self koje operacionalizuju kao odnos učenika prema nastavnim predmetima, te govore o različitim self-konceptima. Dobijeni rezultati potvrđuju da su akademski self-koncepti pozitivno povezani sa odgovarajućim tipovima interesovanja kod učenika završnog razreda osnovne škole, ali ne pružaju velike mogućnosti za dalja uopštavanja i njihovu praktičnu primenu. Ispitivanje je završeno preporukama o obraćanju veće pažnje na to kako učenici procenjuju vlastita interesovanja, i potrebi da se nastavnici dodatno obučavaju u pravcu većeg uvažavanja učeničkog akademskog self-koncepta u školskom učenju.

Interesovanja se uglavnom mere pomoću unapred razvijenih instrumenata koji se u obliku upitnika i skala daju ispitanicima. Primera radi, u jednom reprezentativnom ispitivanju, bilo je definisano trideset interesovanja i to za: humor, putovanja, sportsko-rekreativno, seksualno, pronalazačko, avanturističko, domaćinsko, humanitarno (filantropsko), istraživačko, vojno, tehničko, roditeljsko, biološko, estradno, hedonističko, pedagoško, literarno, delatno-manuelno, političko, muzičko, matematičko, teorijsko (naučno), lingvističko, utilitarno (ekonomsko), likovno, agrikulturno, administrativno, hipi interesovanje, za kocku (hazard) i religiozno (Pantić, Joksimović, Džuverović i Tomanović, 1981). U narednom ispitivanju, interesovanja su bila definisana kao aktivnosti kojima se učenici viših razreda osnovne škole posvećuju: neobavezno čitanje, rad u školskim sekcijama, učešće na takmičenjima, učenje stranog jezika van škole, paralelno pohađanje muzičke ili baletske škole, bavljenje sportom, treniranje u sportskom klubu, imanje hobija i druge aktivnosti u slobodnom vremenu (Maksić i Tenjović, 2008).

U celini, oni koji se bave interesovanjima pokušavaju da odrede njihovu prirodu i način ispoljavanja, preko oblasti kroz koju se ispoljavaju, strukturu i intenzitet koji se kreće od sklonosti i dopadanja, odnosno afiniteta i preferencija, do aktivizma različitog nivoa. Naše početno interesovanje za interesovanja u periodu početka srednje adolescencije bilo je vezano za mogućnost da se iskoriste kao pokazatelji oblasti u kojoj se mogu tražiti ili se već ispoljavaju potencijali adolecenta kojima je potrebna podrška okruženja. Poučeni iskustvom iz ranijih ispitivanja, u kojima su interesovanja ispitivana tako što je o njima i njihovim manifestacijama pitano direktno, pokušale smo da im pristupimo drugačije. Može se reći da smo do interesovanja stigle indirektnim putem, baveći se pitanjima razvoja identiteta učenika koji su na kraju svog osnovnog obrazovanja i pred ulaskom u srednje obrazovanje. Novinu u našem radu, što se može smatrati i njegovom prednošću, predstavlja činjenica da su se interesovanja pojavila kao jedan od prepoznatljivih psiholoških pojmova u adolescentovom opisu sebe.

Samokonceptualizacija ili samopoimanje u detinjstvu i adolescenciji su zapravo bile početne teme našeg istraživanja. Ispitivanje je sprovedeno u okviru šireg istraživanja o razvoju identiteta u srednjoj adolescenciji, kao jednom od kritičnih perioda u razvoju osobe (Grbić & Maksić, 2020). U ovom radu, identitet je tretiran kao uobičajen način na koji razmišljamo o sebi i doživljavamo sebe, koji počinje da se eksplicitno istražuje, menja i stabilizuje u periodu adolescencije. Ispitivan je kao adolescentov doživljaj sebe u kontekstu škole, koji se kokonstruiše u interakciji sa drugima, čiji je jedan oblik kolaborativna narativizacija (Bamberg, 2006). Identitete razumemo kao pojedinačne aspekte odnosno delove self-koncepta, koji se definiše kao ono na šta osoba pomisli i u stanju je da eksplicitno verbalizuje o sebi, kakvu teoriju sopstvene ličnosti ima, i šta ta osoba veruje da je istina o njoj (Oyserman, Elmore, & Smith, 2012). Iako je bilo pokušaja da se prevedu kao samo-

poimanje, self-koncept je toliko prisutan u domaćoj literaturi i izražavanju da ćemo ga i mi koristiti u ovom radu.

Cilj studije

Želele smo da ispitamo mesto interesovanja u slici adolescenata o sebi odnosno koliko i kako su zastupljena interesovanja u adolescentovom prikazivanju sebe. Stoga je postavljeno pitanje o tome koliko su izražena interesovanja u adolescentovoj slici o sebi u kritičnoj fazi eksploracije i kasnije stabilizacije identiteta.

Ciljevi ispitivanja su bili da se bolje upozna uloga interesovanja u adolescentovoj slici o sebi i nivo njihove elaboracije u adolescentovom samoopisu u periodu srednje adolescencije.

Metod

Sprovedeno je eksplorativno, kvalitativno istraživanje tako što je opšti metodološki okvir bila narativna analiza koja je omogućila izdvajanje teme interesovanja kao dela sadržaja narativa koje su adolescenti pisali o sebi (Bamberg, 2006; Popadić, Pavlović i Žeželj, 2018; Vilig, 2016), dok je za dalje proučavanje interesovanja korišćena tematska analiza sadržaja (Braun & Clarke, 2006).

Uzorak

Ispitivanjem su bili obuhvaćeni učenici svih osmih razreda (N=140) iz dve osnovne škole u Beogradu. Prva škola je manja, nalazi se u centru grada, i imala je samo dva odeljenja osmog razreda. Druga škola je srednje veličine, smeštena na širem području grada i imala je četiri odeljenja osmog razreda. Ispitanici su uzrasta između 14 i 15 godina (većina ima 15 godina), pri čemu je u uzorku bilo nešto više devojčica (f=75; 54%) od dečaka (f=65; 46%). U toku izvođenja ispitivanja, sedmoro učenika (5% od uzorka) izjasnilo se da ne želi ili ne može da odgovori na postavljeno pitanje, tako da je uzorak praktično činilo 133 učenika koji su ispunili zahtev i proizveli narative u kojima su prikazali na koji način vide (i nama žele da predstave) sebe.

Instrument

Primenjen je Upitnik koji je konstruisan za potrebe istraživanja o razvoju identiteta u srednjoj adolescenciji sa otvorenim pitanjima u kojima je od učesnika traženo da opišu sebe u različitim situacijama. U ovom radu, bavimo se odgovorima na opšte pitanje koje je glasilo: „Ko sam ja”, a odgovor je mogao sadržati ono što su sami učesnici želeli da kažu o sebi.

Procedura prikupljanja i obrade podataka

Ispitivanje je sprovedeno sa svim učenicima koji su se u trenutku zadavanja upitnika zatekli u školi, na časovima redovne nastave, uz i bez prisustva nastavnika. Proceduru prikupljanja podataka izvele su autorke teksta (februar – april 2019. godine), pošto su dobijene potrebne saglasnosti. Popunjavanje upitnika bilo je anonimno i moglo je da traje jedan školski čas (45 minuta).

Analiza prikupljenog materijala započeta je njegovim pažljivim iščitavanjem od strane autorki rada, kada je uočeno pojavljivanje teme interesovanja. U sledećoj fazi, izdvojeni su narativi učenika gde se koristi reč interesovanja, bilo da se govori o tome šta ih interesuje, aktivnostima koje upražnjavaju, vole, vežbaju, treniraju ili pohađaju posebne programe i škole, učestvuju u vanškolskim aktivnostima ili navode svoje hobije. Na ovaj način utvrđeno je da je većina učesnika u istraživanju (n=112; 80% od onih koji su odgovorili na pitanje) uključila svoja interesovanja, što je dalo osnova da se ovaj fenomen dalje analizira. Prosečna dužina priča narativa (N=133) iznosila je 80 reči.

U narednom koraku, posle ponovnog čitanja, identifikovana interesovanja su dalje raščlanjivana kroz postupak tematske analize sadržaja bez unapred definisanog kodnog sistema (Braun & Clarke, 2006). Mada se radi o analizi induktivnog tipa, pojedina interesovanja su prepoznavana i imenovana prema oblasti koja je u njima centralna, pri čemu su bile od koristi kategorije interesovanja koje su definisane u ranije pominjanim ispitivanjima (Pantić i sar., 1981; Maksić i Tenjović, 2008).

Kako se radi o slobodnim odgovorima, razumljivo je što su učesnici koji su govorili o svojim interesovanjima u pojedinim slučajevima ukazivali samo na preferencije, u smislu da se nešto voli, nekada da se aktivno učestvuje, a nekada i vrlo detaljno davali informacije o postignućima u oblasti svoga interesovanja. Prvi i najsadržajniji nivo odgovora odnosi se na oblast u kojoj se interesovanje javlja. Naglašavamo da su dobijene kategorije interesovanja odraz onoga što je bilo sadržano u prikupljenom materijalu i ne mogu se smatrati reprezentom interesovanja mladih u vreme ispitivanja u našoj sredini. Njihova uloga je relativna, a značenje se iscrpljuje u odnosu na mesto koje imaju u samoopisu učenika koji su učestvovali u ovoj studiji.

Izvedene analize dale su osnova da se razlikuje 10 vrsta interesovanja učesnika u našem istraživanju, i to za: nauku, umetnost, kulturu, sport, prirodu, druženje, pomaganje, politiku, religiju i tradiciju. U ove kategorije razvrstano je 246 od 249 jedinica za analizu koje su se odnosile na interesovanja, dok tri odgovora nisu mogla biti kategorisana ni u jednu od njih. Detaljan prikaz svake od kategorija interesovanja biće dat u delu o rezultatima, a u nastavku sledi ilustracija procesa kodiranja (Tabela 1).

Tabela 1. Ilustracija procesa kodiranja interesovanja u odgovoru na pitanje „Ko sam ja”

Tema	Podtema	Kod	Inicijalni kod
Druženje	Upoznavanje	Širenje kruga poznanika	Aktivan na društvenim mrežama
	Razgovori	Voli da priča i komunicira	Imati nekoga kome sve možeš da kažeš
	Izlasci	Ide napolje, iz kuće	Idem u park, bioskop
Sport	Pasivno-aktivno bavljenje sportom	Voli takmičenje	Igram kompjuterske igrice
		Prati sport	Navijam za klub
		Vežba rekreativno	Vozim bicikl
	Samostalno-institucionalno bavljenje sportom	Član kluba	Idem u teretanu
		Član tima koji se takmiči u ligi	Treniram rvanje
			Igram odbojku

Obrada podatka obuhvatila je frekvencijsku i procentnu analizu zastupljenosti interesovanja u adolescentovnoj slici o sebi prema oblastima ispoljavanja. Pored sadržaja, bitne karakteristike interesovanja predstavlja njihov intenzitet ili stepen izraženosti, ali podaci kojima smo raspolagale nisu dozvolili takvu vrstu analize.

Rezultati

Prvi nivo rezultata predstavlja sadržaj interesovanja koja su učesnici u našem ispitivanju navodili, te ćemo ih stoga, najpre, ukratko opisati.

Interesovanje za druženje prepoznata su preko iskaza učesnika da vole da se druže, da upoznaju ljude, da razgovaraju sa drugim uživo i preko telefona, da budu na društvenim mrežama, da izlaze napolje, da se šale sa drugima, zasmjevavaju svoje društvo, pa i da „rade gluposti” i idu u avanture sa drugima, kao i da budu vođe u društvu u kojem se nađu.

Interesovanje za umetnost obuhvatilo je aktivno bavljenje umetnošću kao što je fotografija, crtanje, pevanje, pisanje, sviranje instrumenta (klavir, gitara, flauta, violina), bavljenje plesom, baletom, folklorom, glumom, i angažovanje u dizajniranju i praćenju mode. Neki od učenika su imali privatne časove, drugi su pohađali kurseve, a treći pokušavaju da samostalno ili u manjim grupama savladaju određenu veštinu koristeći dostupne savremene tehnologije.

Interesovanje za nauku je uglavnom bilo iskazano kao dodatno interesovanje za učenje izvan škole kroz pohađanje raznih programa, kao što su kursevi stranih jezika, kako onih koji se uče u školi tako i drugih; potom samostalno učenje u oblasti interesovanja kao što je bavljenje kompjuterima i programiranjem; kao i dopunska i dodatna priprema za oblasti iz domena nastavnih predmeta, uz pomoć privatnih profesora ili uključivanjem u programe određenih institucija kojima je to delokrug rada.

Interesovanje za sport je bilo vrlo raznovrsno i kretalo se od igranja kompjuterskih igrica (gde je akcenat bio na takmičenju), preko navijanja za omiljeni sportski klub, što je, takođe, bilo stepenovano (od odlaženja na utakmice do zastupanja i praćenja igrača u javnosti do imitiranja kao uzora i idola), do rekreativnog i aktivnog bavljenja raznim vrstama sporta (kao što su fudbal, košarka, odbojka, atletika, plivanje, vaterpolo, veslanje, karate, nindžica, rvanje, boks, kik-boks, MMA, pecanje).

Interesovanje za kulturu obuhvatilo je odgovore učesnika koji su se odnosili na to da vole da čitaju, da čitaju knjige izvan onih koje su obavezne za školsku lektiru, nastavne predmete i učenje za ocenu, da vole da diskutuju o pročitanim knjigama, kao i slušanje muzike (navode svoje preferencije), gledanje filmova (na primer, horor, anime), a ređe da idu na koncerte i u da posećuju druge ustanove kulture.

Interesovanje za prirodu ukazivalo je na postojanje ekološke svesti i angažovanja u smislu boravka u prirodi, ljubavi prema biljkama i životinja, brizi o kućnom ljubimcu (kao što su pas, mačka, papagaj).

Interesovanje za pomaganje drugima je iskazano uvek insistiranjem na tome da se želi pomoći drugome, bilo da se radi o poznatoj ili nepoznatoj osobi, da se brine o dobrobiti drugog i da postoji spremnost da se učini sve što može da bi se pomoglo u nevolji ili olakšale patnje osobe koja je u nevolji.

Interesovanje za politiku iskazano je kao spremnost pojedinca da se informiše i da komentariše društvene događaje i poteze političara iz regiona i šire, ali i kao samoizjašnjavanje kao simpatizera određene političke opcije (na primer, „ja sam komunista”).

Interesovanja za religiju iscrpljuju se u tvrdnjama o statusu vernika i uticaju vere u boga koji usmerava život.

Interesovanje za tradiciju odnosi se na želju osobe za reprodukcijom sopstvene porodice.

Distribucija interesovanja koja su se pojavila u odgovorima adolescenata, koji su učestvovali u našem ispitivanju, data je u Tabeli 2. Kao što se može videti, najzastupljenija

su interesovanja za sport i druženje, dok je najmanji broj njih u samo-opisima istakao interesovanja za politiku, religiju i tradiciju.

Tabela 2. Distribucija vrste interesovanja u odgovoru učenika na pitanje „Ko sam ja”

Interesovanje za	f (odgovora)	% (ispitanika)
Kulturu	36	27,1
Nauku	30	22,5
Umetnost	33	24,8
Sport	62	46,6
Prirodu	18	13,5
Druženje	42	31,6
Pomaganje	18	13,5
Politiku	4	3,0
Religiju	2	1,5
Tradiciju	1	0,8
Nekategorisani odgovori	3	2,3
Ukupan broj navedenih interesovanja	249	
Broj učenika koji je naveo interesovanje/a	112	
Broj učenika koji nije naveo interesovanje	21	
Ukupan broj učenika koji su odgovorili na pitanje	133	

Napomena: Procenti su računati u odnosu na broj ispitanika koji su odgovorili (N=133), pa njihov zbir prevazilazi 100%, jer je svaki ispitanik mogao da navede nijedno, jedno ili više interesovanja.

Tabela 3. Distribucija širine interesovanja učenika u odgovoru na pitanje „Ko sam ja”

Broj interesovanja	f (odgovora)	% (ispitanika)
Jedno	34	25,6
Dva	33	24,8
Tri	35	26,3
Četiri	6	4,5
Pet	4	3,0
Ne navodi interesovanja	21	15,8
Ukupan broj učenika koji su odgovorili na pitanje	133	100,0

Pre nego što se pozabavimo značenjem iskazanih interesovanja, koja su se našla u slici koju su nam adolescenti ponudili o sebi, bilo je moguće da proverimo koliko se interesovanja javlja u datim opisima. U Tabeli 3 data je distribucija širine interesovanja koja su naveli učenici opisujući sebe, koja ukazuje da približno četvrtina učenika uključuje jedno, dva i tri interesovanja, dok samo mali broj govori o četiri ili pet interesovanja.

U celini, učenici koji su učestvovali u našem ispitivanju iskazali su raznovrsna interesovanja, od naučnih i umetničkih do političkih i religijskih. Interesovanja se kreću između afektivne vezanosti za određenu oblast do institucionalnog bavljenja tom aktivnošću. Najzastupljenije aktivnosti bile su sportske, koje pominje gotovo polovina učenika, i potom druženje, koje se nalazi u narativima trećine mladih iz uzorka. Naučna interesovanja izrazila je približno četvrtina učenika, a sličan broj referirao je na kulturne i umetničke aktivnosti. Nešto više od 10% učenika kao važan aspekt samoopisa vidi ličnu zainteresovanost u sferi

altruizma i prirode. Interesovanja prisutna u narativima učenika o sebi podrazumevala su različit stepen angažovanja: od pasivnih, kao što su slušanje muzike, gledanje filmova i sportsko navijanje, preko odlaska u bioskop, na koncerte, izložbe i utakmice, do vrlo aktivnih (igranje igrica, čitanje, treniranje, pohađanje određene dodatne škole i namenskih kurseva). Ispitivanje broja interesovanja koje su adolescenti naveli ukazuje da je većini njih prilikom narativnog samo-predstavljanja relevantan manji broj interesovanja, što bi moglo značiti da su mladi na kraju osnovnog obrazovanja, na uzrastu od 15 godina, prepoznali i izabrali oblasti kojima se posvećuju.

Diskusija

Mladima se oduvek prigovaralo da ih ne interesuju „prave” stvari ili ono što odrasli iz njihovog okruženja i društvenih institucija, koje zastupaju i brane društveni poredak, smatraju da treba da ih interesuje. Danas u javnom prostoru prevladava diskurs da su mladi apatični i da ih malo toga interesuje (Popadić, Pavlović i Mihailović, 2019). Načelni argument protiv ovakvih tvrdnji bio bi da će razvoj različitih interesovanja i ulaganje u njih, kao preduslovi ispoljavanja darovitosti i ostvarenja vrhunskih postignuća, biti oblikovan dostupnim resursima i podrškom u mikrosocijalnim okruženjima, kakvi su porodica i škola. Ovo bi za implikaciju imalo odustajanje od „etiketiranja” mladih kao uopšteno nezainteresovanih i preusmeravanje pažnje na procese u širem socijalnom kontekstu koji podstiču, usmeravaju ili ograničavaju identitetsku eksploraciju adolescenata, čiji je značajan deo investiranje u različita polja interesovanja.

Psihološke studije se uobičajeno teško decentriraju spram kategorija koje nameću istraživači, ostavljajući perspektivu mladih nedovoljno vidljivom. U našem istraživanju pošle smo obratnim putem – od načina na koji mladi doživljavaju i pokazuju sebe, sa usmerenjem na to koliko su njihova interesovanja u različitim poljima važna za njihovo samoprikazivanje u istraživačkoj situaciji. Rezultati naše studije upućuju na često pominjanje različitih oblasti interesovanja u narativima učenika o sebi, ukazujući na njihovu centralnost za samodoživljavanje i samopredstavljanje drugima. Ovo sugerise da je eksploracija identiteta u periodu srednje adolescencije neodvojiva od procesa razvoja interesovanja za različite oblasti, koje, pak, odrasli ili istraživači mogu više ili manje vrednovati kao pokazatelje darovitosti i buduće profesionalne izvrsnosti (npr. razvoj socijalnih kompetencija tokom druženja spram razvoja akademskih ili sportskih kompetencija).

Nalazi ove studije ukazuju na značaj socijalnih aktivnosti i razvoja socijalnih kompetencija u interakciji sa vršnjacima za mlade, što predstavlja odraz centralnog razvojnog zadatka adolescentskog doba u našoj kulturi. Široko prisutno investiranje u oblast sporta možemo razumeti u svetlu činjenice da ono predstavlja alternativnu karijernu putanju spram akademske, koja obećava finansijsku sigurnost i visok socijalni status u periodu aktuelne socijalne nestabilnosti i obezvređivanja obrazovanja, pošto je ulaganje u obrazovanje iz perspektive mladog pojedinca veliko, a dobit neizvesna i mala. Osim podrške fizičkom razvoju i održanju zdravlja, sport bi mogao biti društveno prihvaćen „ventil” u koji ne samo da vredi dugoročno ulagati, već koji omogućava i aktuelno investiranje ličnih kapaciteta i pripadnost jednoj socijalnoj grupi, u periodu kada je ulaganje u politiku, religiju, tradiciju i druge kolektivne prakse, vrednosti i identitete u velikoj meri obesmišljeno i stoga neprisutno u narativima adolescenata o sebi.

Drugi relevantan uvid jeste da veći deo investiranja u oblasti svog interesovanja mladi koji su obuhvaćeni ovom studijom, ostvaruju izvan konteksta formalnog obrazovanja. Slični rezultati o prepoznavanju eksplicitnog značaja vannastavnih, ali ne i regularnih nastavnih aktivnosti za identitetsku eksploraciju u adolescentskom uzrastu kroz ulaganje u

ono što mlade interesuje dobijeni su i ranijim istraživanjima (Verhoeven, Poorthuis, & Volman, 2019). Deo objašnjenja za ovakve nalaze može ležati u nalazima koji upućuju na motivacionu moć kompleksnih zadataka u oblasti interesovanja učenika i nagrađivanja kreativnih rešenja koja učenici predlože za dalji razvoj njihove kreativnosti, pri čemu su ovakvi vidovi motivacije retko prisutni u formalnom obrazovanju. Naime, u okviru ispitivanja nastavnih praksi koje podržavaju veštine učenja i kreativnost analizirana su uverenja srednjoškolaca o ulozi motivacije u razvoju kreativnosti. Nalazi ukazuju da motivaciona potpora obuhvata stimulisanje interesovanja u sredini koja pruža slobodu izražavanja, nagrađuje i vrednuje kreativnost. Motivacija podržava kreativnost tako što inspiriše učenike zanimljivim predavanjima koja angažuju više kognitivne funkcije, odgovara na njihova interesovanja ili ih upoznaje sa nepoznatim oblastima u kojima onda oni mogu da razvijaju nova interesovanja (Maksić i Jošić, 2020). S druge strane, ispitivanje razvoja identiteta u periodu srednje adolescencije otkriva da su učenici navodili svoja interesovanja kada konstruišu sliku o sebi, ali su ih u neznatnoj meri povezivali sa nastavom i obaveznim školskim aktivnostima.

Iako je kreativnost neophodan uslov izvrsnosti i najviših dostignuća u svim oblastima stvaralaštva, uključujući i akademsko/naučno, nije izvesno da je ona podsticana i nagrađivana u kontekstu formalnog obrazovanja. Time se zadatak podrške razvoju i dugoročnom ulaganju u naučna interesovanja, kao i podsticanje naučne kreativnosti neretko odvija izvan konteksta škole. Može se pretpostaviti da učenici koji su od strane nastavnika viđeni kao neuspešni, zapravo nemaju mogućnosti da kroz školske aktivnosti pokažu svoja interesovanja koja prevazilaze ono što se u školi događa (Gutvajn i Džinović, 2019; Malinić i Džinović, 2004; Džinović, 2010). Po pravilu, nastavnici nisu ni upućeni u to čime se njihovi učenici bave izvan obaveznih školskih aktivnosti, a time ni u oblasti u kojima leži njihovo interesovanje i spremnost na ulaganje. S druge strane, čak i rezultati ispitivanja koji se odnose na uspešne učenike mogu biti protumačeni kao nepodržavajući za ispoljavanje njihovih interesovanja u školi (Maksić, 2018; Maksić i Tenjović, 2008). Štaviše, školska klima, čiji je važan deo dinamika socijalnih odnosa u formalnom školskom kontekstu, može postavljati prepreke otvorenom pokazivanju sklonosti ka naučnim oblastima i dostizanju izvrsnog dostignuća.

Ako su interesovanja vezana za nauku, koje pokazuje gotovo četvrtina učenika obuhvaćenih studijom, praćena visokim uspehom, takvi učenici su pod rizikom da budu viđeni od strane drugova kao „štreberi“ koji do svojih postignuća stižu povlađivanjem nastavnica i iskazivanjem poslušnosti (Bodroža i Jakšić, 2014; Džinović, 2010). Ovakvo pozicioniranje učenika od strane njihovih drugova vrši pritisak sa lošim posledicama po njihove međusobne odnose koji su im, na uzrastu na kome su, od presudnog značaja za njihovo viđenje sebe i dalju identitetsku eksploraciju i stabilizaciju poželjnih identitetskih pozicija (Grbić & Maksić, 2020). Drugim rečima, dinamika identitetskih pozicija dostupnih učenicima je takva da zauzimanje pozicije uspešnog učenika otvoreno zainteresovanog za nauku neretko isključuje mogućnost zauzimanja pozicije prihvaćenog i popularnog učenika među vršnjacima. Ovo vodi ka tome da učenici moraju da biraju između zadovoljavanja svojih visoko izraženih društvenih interesovanja i razvoja socijalnih kompetenci, sa jedne strane, i ulaganja u svoja akademska/naučna interesovanja, sa druge. Kako je istaknuto, jedna implikacija ovog nalaza je važnost promene dinamičkih svojstava mreže dostupnih identitetskih pozicija u školskoj sredini, tako da eksploracija pojedinih identiteta i sa njima povezanih interesovanja ne uskraćuje istraživanje drugih pozicija i oblasti aktivnosti.

U kontekstu razvoja interesovanja, naši ispitanici su na kraju imaginarne faze, u kojoj se učvršćuje vezivanje osobe za manji broj oblasti, kada je navođeno željama da to što ne zna i ne može da uradi i postigne u stvarnom životu nadograđuje u mašti, i faze

verifikacije – kada se interesovanja povezuju sa sposobnostima i zahtevima iz realnosti (Pantić, 1980). Naši nalazi o manjem broju interesovanja relevantnih za narativno samoprikazivanje podržali su ovu tezu. Ako stvari stoje tako, onda je razumno postaviti pitanje o tome kako u većoj meri uključiti interesovanja učenika u školski rad. U aktuelnim socijalnim uslovima u kojima nema stabilnog smera reformi obrazovnog sistema, gde ulaganja nastavnika višestruko prevazilaze njihove prihode, socijalni status i stabilnost posla i gde dostizanje visokog nivoa formalnog obrazovanja ne garantuje bolji budući kvalitet života za mlade, prepoznajemo paralelnu liniju razvoja interesovanja van škole. Ova linija rezervisana je za adolescente sa visokim kulturnim kapitalom ili, ređe, izrazito motivisane i snalažljive mlade pojedince koji koriste ograničen skup dostupnih sadržaja i aktivnosti u realnosti i neograničenu količinu informacija na internetu kako bi samostalno razvijali svoja interesovanja. Kvalitetno formalno obrazovanje ima potencijal da smanji reprodukciju društvene nejednakosti i obezbedi približno jednake šanse, a da bi to bilo moguće u njegovu definiciju je, kako vidimo, neophodno uključiti i podršku razvoju interesovanja i kreativnih potencijala mladih.

Interesovanja učenika mogu se uključiti u školski rad u većoj meri tako što bi to postao jedan od projekata u okviru rada škole. Na početku školske godine, mogu se anketirati učenici o tome čime se bave izvan škole, šta im se najviše dopalo od onoga što su učili u prethodnom razredu i o čemu najviše vole da uče. Ove podatke treba povezati sa već postojećim kojima raspolaže pedagoško-psihološka služba u školi, kao i prethodni nastavnici učenika o kome se radi. Nastavna tema se može započeti pitanjem o tome šta učenici znaju o njoj, a onima koji se time bave van škole dati šansu da naprave predavanje, prezentaciju, seminarski rad, poster, snime film, itd. Učenik koji nešto uči, vežba ili trenira može da bude asistent nastavniku, mentor drugim učenicima, vođa grupe koja radi na svom projektu kojim se obrađuje određena nastavna jedinica ili više njih. Neophodno je pratiti, vrednovati/ceniti i javno pohvaljivati postignuća učenika u nauci, umetnosti, sportu, druženju. Važno je da nagrade budu adekvatne i da se ne svedu na ocene. U tom smislu, nagrada može biti da učenik ima izložbu u školi, održi pokazni čas, koncert i drugo.

U sportu je možda najviše naglašen takmičarski duh, pa je pobeda najjasnija, kao i njene posledice. U umetnosti je ova veza manje vidljiva, dok su procena vrednosti postignuća u nauci još manje jasna, čak i na kasnijim uzrastima. Interesovanja se najviše mogu približiti igri koja je sama sebi svrha, zato su vredna naše pažnje. Međutim, iskustva ukazuju, a rezultati brojnih istraživanja potvrđuju, da se personalizovano učenje dešava izvan škole, gde se uvažavaju interesovanja i talenti učenika, kada oni razvijaju i svest o svojim važnim karakteristikama na kojoj se zasniva njihova slika o sebi. Učenje o onome što interesuje učenika doprinosi ne samo njegovom individualnom razvoju, nego može da bude i u funkciji razvoja društva čiji su građani odgovorni i zadovoljni sobom (Seligman & Csikszentmihalyi, 2000). Ako društvo obezbeđuje i nudi podršku za određene oblasti može uvećati interesovanje za ono što je bitno za njegov razvoj (na primer, organska poljoprivreda, ekologija u gradnji, ishrani i održavanju domaćinstva, korišćenje obnovljivih energija).

Ograničenja naše studije se, pre svega, odnose na činjenicu da bi odgovor na pitanje „Ko sam ja” mogao da da veliku priču o osobi, ali je ovo ispitivanje bilo samo prvi korak u upoznavanju adolescentove slike o sebi (Bamberg, 2006). U okviru sprovedenog ispitivanja prikupljen je materijal malog obima, a ispitivanje izvedeno u školskim uslovima, u grupi i anonimno, što je takođe moglo da utiče na ono što su učesnici napisali o sebi. Više se radi o proveriti toga koji aspekti adolescentovog života ulaze u njihovu sliku, šta oni sami smatraju definišućim svojstvima i koliki im značaj daju. Uočile smo da se u dobijenim odgovorima javljaju preferencije, interesovanja, ciljevi i vrednosti, koji se predstavljaju kroz različite psihološke koncepte i koje nije bilo uvek lako razdvojiti. Upravo iz ovih razloga, odlučile

smo da se fokusiramo na vrstu u smislu oblasti ispoljavanja i sadržaj interesovanja, zanemarujući njihov intenzitet. Naš glavni nalaz predstavlja saznanje da su učenici navodili svoja interesovanja kada su konstruisali sliku o sebi koju su hteli da prikažu drugom, ali su svoja interesovanja u neznatnoj meri povezivali sa nastavom i obaveznim školskim aktivnostima.

Zaključak

Sprovedeno ispitivanje ukazuje da interesovanja adolescenata predstavljaju značajan aspekt njihove slike o sebi na kraju osnovnog obrazovanja, kada su učenici starosti oko 15 godina. Dominiraju socijalna i sportska interesovanja, što je saglasno sa uzrastnim potrebama i nivoom socijalnog i fizičkog razvoja koji se ostvaruje u periodu rane i srednje adolescencije. Skoro svi žele da budu dobri drugovi, nude razumevanje i pomoć, a traže iskrenost i lojalnost. U ovoj studiji potvrđen je nalaz iz ranijih ispitivanja koji govori o tome da se interesovanja mladih najviše podržavaju kroz vanškolske aktivnosti, što praktično znači da motivaciona snaga interesovanja, koja bi učenike navodila na kreativno učenje i delanje, u školi, izostaje. Interesovanja predstavljaju jedan od aspekata koji je još uvek zanemaren u školi, a obraćanje pažnje na interesovanja učenika može biti korisno u menjanju škole u instituciju koja doprinosi individualnoj i društvenoj dobrobiti. Zajednički cilj bi mogao biti da škola postane mesto gde će se učenici dobro osećati, uvereni da će dobiti odgovore na pitanja koja ih interesuju i da će to što se u školi dešava biti važno i korisno za njih.

Prikaz rezultata istraživanja o učešću interesovanja u adolescentovoj slici o sebi poziva na njihovo veće uvažavanje u školi, pošto većina učenika navodi svoja interesovanja koja se zadovoljavaju izvan škole. Prednost ovog ispitivanja je u tome što su učenici spontano govorili o svojim interesovanjima, pošto nije trebalo da se opredeljuju između ponuđenih niti da opisuju šta rade izvan škole ili kako provode slobodno vreme (kako obično izgledaju ova ispitivanja). Adolescenti, koji su na kraju svog osnovnog obrazovanja, imaju definisana interesovanja koja dominantno podržava njihova porodica. Zašto je ovo važno za obrazovni sistem i odnos društva prema mladima? Interesovanja imaju značajnu ulogu u ličnim planovima za budući razvoj – izbor daljeg školovanja i profesije, odnose prema sopstvenim sposobnostima, talentima i kreativnosti, kao i za ukupan razvoj. Interesovanja u adolescentovoj slici o sebi mogu da ukazuju na njegove talente i oblast gde se ispoljava ili će se pojaviti njegovi kreativni doprinosi. Iako osoba ne dosegne društveno značajne doprinose, posvećivanje interesovanjima osmisliće njen život, što je jedan od najvrednijih ciljeva svakog ličnog i društvenog razvoja.

Korišćena literatura:

- Barjaktarov, Z. i Opačić, G. (2018). Povezanost akademskog samopimanja i profesionalnih interesovanja učenika završnog razreda osnovne škole. *Zbornik Instituta za pedagoška istraživanja*, 50(1), 135–157. <https://doi.org/10.2298/ZIP11801135B>
- Bamberg, M. (2006). Stories: Big or small: Why do we care? *Narrative Inquiry*, 16(1), 139–147. <https://doi.org/10.1075/ni.16.1.18bam>
- Bamberg, M. (2010). Who am I? Narration and its contribution to self and identity. *Theory & Psychology*, 21(1), 1–22. <http://dx.doi.org/10.1177/0959354309355852>
- Bodroža, B. i Jakšić, I. M. (2014). Stereotip o učenicima sa izraženom akademskom orijentacijom: ko su “štreberi” i zašto ih ne volimo?. *Primenjena psihologija*, 7(3), 429–448. <https://doi.org/10.19090/pp.2014.3.429-448>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

- Gutvajn, N. i Džinović, V. (2019). *Identitet neuspješnog učenika*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Damon, W., & Hart, D. (1988). *Cambridge studies in social and emotional development. Self-understanding in childhood and adolescence*. New York: Cambridge University Press.
- Džinović, V. (2010). *Poslušnošću do znanja*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Grbić, S., & Maksić, S. (2020). Adolescent identity at school: Student self-positioning in narratives concerning their everyday school experiences. *Journal of Constructivist Psychology*. <https://doi.org/10.1080/10720537.2020.1816235>
- Krapp, A., & Prenzel, M. (2011). Research of interest in science: Theories, methods, and findings. *International Journal of Science Education*, 33(1), 25–50. <http://dx.doi.org/10.1080/09500693.2010.518645>
- Luković, S. i Čizmić, S. (2012). Povezanost preferencija životnih srilova i profesionalnih interesovanja petnaestogodišnjaka. *Primenjena psihologija*, 9(1), 81–108. <https://doi.org/10.19090/pp.2012.1.81-108>
- Maksić, S. (1997). Slobodno vreme u funkciji razvoja talenta. U M. Mišković (ur.), *Kultura slobodnog vremena dece i omladine* (55–70). Šabac: Viša škola za obrazovanje vaspitača.
- Maksić, S. (2000). Self-perceptions of students from gifted and regular programs. In K. Maitra (Ed.), *Towards Excellence. Developing and nurturing giftedness and talent* (pp. 229–238). New Delhi: Mosaic Books.
- Maksić, S. (2016). Some questions about creativity in digital age. *Nastava i vaspitanje*, 65(1), 17–29. <http://dx.doi.org/10.5937/nasvas1601017M>
- Maksić, S. (2018). Podrška interesovanjima učenika u školi. U I. Đerić i S. Maksić (ur.), *Istraživanja u školi* (135–155). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Maksić, S. i Jošić, S. (2020). Uloga motivacije u razvoju kreativnosti. U N. Lalić Vučetić, D. Gundogan i A. Radanović (ur.), *25. Međunarodna naučna konferencija „Pedagoška istraživanja i školska praksa”, Motivacija u obrazovanju između teorije i prakse: knjiga rezimea* (56–57). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Maksić, S. i Pavlović, J. (2016). Kreativni proces i dizajniranje podržavajuće didaktičke kulture u vrtiću i školi. U G. Gojkov i A. Stojanović (ur.), *Daroviti i didaktička kultura: Zbornik 21* (235–244). Vršac (Serbia): Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”; Arad (Romania): Universitatea de Vest "Aurel Vlaicu".
- Maksić, S. i Tenjović, L. (2008). Povezanost interesovanja i verbalne fluentnosti kod učenika osnovne škole. *Psihologija*, 41(3), 311–326. doi: 0.2298/PSI0803311M
- Maksić, S., Vesić, D. i Tenjović, L. (2017). Profil učenika koji su ostvarili najviše postignuće u TIMSS 2015. studiji u Srbiji. U M. Marušić Jablanović, N. Gutvajn i I. Jakšić (ur.), *TIMSS 2015: rezultati međunarodnog istraživanja postignuća učenika 4. razreda osnovne škole iz matematike i prirodnih nauka* (183–206). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Malinić, D. i Džinović, V. (2004). Položaj neuspješnog učenika u mreži odnosa u školi. U S. Krnjajić (ur.), *Socijalno ponašanje učenika* (171–192). Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine* (2015). „Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 22/2015.
- Pantić, D. (1980). *Interesovanja mladih, I deo, Priroda interesovanja*. Beograd: IIC SSO Srbije i Institut društvenih nauka.
- Pantić, D., Joksimović, S., Džuverić, B. i Tomanović, V. (1981). *Interesovanja mladih, II deo, Rezultati istraživanja*. Beograd: IIC SSO Srbije i Institut društvenih nauka.
- Popadić, D., Pavlović, Z. i Mihailović, S. (2019). *Mladi u Srbiji 2018/2019*. Beograd: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Popadić, D., Pavlović, Z. i Žeželj, I. (2018). *Alatke istraživača, Metode i tehnike istraživanja u društvenim naukama*. Beograd: Clío.
- Renzulli, J. S. (1992). A general theory for the development of creative productivity through the pursuit of ideal act of learning. *Gifted Child Quarterly*, 36(4), 170–182.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology, An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5–14. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0003-066X.55.1.5>

- Seligman, M. E. P., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K., & Linkins, M. (2009). Positive education: Positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review of Education*, 35(3), 293–311. doi:10.1080/03054980902934563
- Seligman, M. E. P., Steen, T. A., Park, N. & Peterson, C. (2005). Positive Psychology progress: empirical validation of interventions. *American Psychologist*, 60(5), 410–421. doi:[10.1037/0003-066X.60.5.410](https://doi.org/10.1037/0003-066X.60.5.410)
- Stojnov, D. (2005). *Od psihologije ličnosti ka psihologiji osoba: konstruktivizam kao nova platforma u obrazovanju i vaspitanju*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Tomlinson, C. A., Brighton, C., Hertberg, H., Callahan, C. M., Moon, T. R., Brimijoin, K., Conover, L. A., & Reynolds, T. (2003). Differentiating instruction in response to student readiness, interest, and learning profile in academically classrooms: A review of literature. *Journal for the Education of the Gifted*, 27(2-3), 119–145. <https://doi.org/10.1177%2F016235320302700203>
- Vilig, K. (2016). *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio.
- Verhoeven, M., Poorthuis, A. M. G., & Volman, M. (2019). The role of school in adolescents' identity development. A literature review. *Education Psychology Review*, 31, 35–63. <http://doi.org/10.1007/s10648-018-9457-3>
- Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju* (2013). „Službeni glasnik Republike Srbije”, br. 55/2013, 101/2017, 10/2019 i 27/2018 – dr. zakon)

Slavica Maksic, PhD
Sanja Grbic, MA
 Institute for Educational Research
 Belgrade (Serbia)

WHAT ARE INTERESTS OF OUR CHILDREN AND WHY IS IT NOT THE SCHOOL

Summary: The expressing and creating of interests in the period of childhood and adolescence indicates an area in which an individual can show gifted potential and later make creative contributions. The paper presents the results of research conducted in order to better understand the role that adolescents attach to their interests in the image they construct about themselves, in the process of personal development and stabilization as an important aspect of their identity development. The survey included students in the final grade of primary school who answered the open question "Who am I". Interests were obtained as a result of a thematic analysis conducted without a pre-defined code system. The research findings confirm that interests were significantly present in the adolescent's self-image, but that they were little related to their school learning. Sports, artistic and scientific interests were mostly fulfilled and maintained through various forms of out-of-school activities. Conditions that would support the stimulation of adolescents' interests by connecting their school and out-of-school activities are discussed.

Key words: interest, self-image, adolescent, school, out-of-school activities.